

Bestyrelsens beretning 2020

Et år i coronaens tegn

Året var ikke mange uger gammelt, før det stod klart, at 2020 nok ikke ville blive et år helt som de foregående.

At vi i november 2020 kan se tilbage til et år, der vendte op og ned på mange ting i sundhedsvæsnet og i samfundet. At ord som "smittetryk" (erstattet af "kontakttallet") og "coronatelte" ville blive hverdagsord, og at medicinske eksperter ville blive tv-kendisser i meget større omfang end før, havde de færreste nok forudset.

LVS' medlemmer har måttet yde en ekstraordinær indsats i klinikken i 2020 under vanskelige og uforudsigelige forhold. Der har været trukket store veksler på fleksibilitet og overskud.

Samtidig har coronasituationen betydet, at mange lægevidenskabelige selskaber har måttet aflyse eller udskyde deres arrangementer. Aflysningerne hænger direkte sammen med påbud om tilstedeværelse eller forbud mod at deltage i det, der blev vurderet som ikke strengt nødvendige aktiviteter fra arbejdsgivernes side. Der har ydermere været uensartede regler på tværs af regionerne som har besværliggjort planlægningen af lægevidenskabelige aktiviteter.

Disse forhold har betydet, at LVS' medlemmer har måttet give afkald på den faglige opdatering og sparring, som de videnskabelige møder normalt står for. Coronarestriktionerne ramte også speciallægeuddannelsen, hvor al kursusvirksomhed i en længere periode var sat på stand by. LVS' holdning er entydigt, at det er uholdbart, at læger ikke har mulighed for faglig udvikling, hvis vi skal holde en høj faglig standard i sundhedsvæsnet. Derfor må der også her fra de relevante myndigheders side tænkes over, hvordan man vil håndtere en tilsvarende situation på et senere tidspunkt uden risiko for kompetencetab.

Samtidig har aflysningerne eller udskydelsen for et stort antal selskaber betydet økonomiske tab i varierende omfang – men for alle gælder det, at det er medlemmernes egne penge, der er tabt. Kontingentmidler, der er brugt til at afholde faglige arrangementer til gavn for medlemmernes faglige udvikling og dermed for patientbehandlingen.

LVS indledte på den baggrund en dialog med Danske Regioner med henblik på at opnå en forståelse for behovet for såvel ensartede og tydeligere regler på landsplan som en lempeligere tilgang til deltagelse i videnskabelige aktiviteter selvfølgelig under hensyntagen til passende coronaforholdsregler. Anstrengelserne kronedes desværre ikke med det store held, men LVS vil opretholde dialogen med Danske Regioner, da vi må imødesee en længere periode med corona som følgesvend i sundhedsvæsnet. LVS retter desuden henvendelse til Kulturministeriet med en opfordring til at inkludere de lægevidenskabelige selskaber i de ordninger, hvor der kan søges midler i form af coronapakker.

Coronasituationen har udover meget hårdt arbejde og mange frustrationer også givet nogle oplevelser, der peger ind i fremtiden på en spændende måde. I det kliniske arbejde har mange oplevet, at nye samarbejdsrelationer eller justeringer af de gamle har været langt nemmere, end før coronaviruset gjorde sit indtog i Danmark. Der har med andre ord været en ny smidighed i systemet. Bureaukratiet har fungeret hurtigere eller er sprunget helt over. Denne udvikling har været en øjenåbner for mange, men hvad læren af oplevelserne er, ved vi endnu ikke. LVS vil meget gerne bidrage til den evaluering, der bliver behov for, hvis vi skal gøre de rigtige tiltag permanente og sende de mindre gavnlige i glemmebogen igen.

I april udtrykte LVS i Berlingske, at vi allerede nu skal planlægge for fremtiden, og mest presserende er behovet for et permanent epidemiologisk kriseberedskab. En af hovedårsagerne til, at vi er endt i en situation, hvor der tumles rundt i de oprørte vande mellem en statsbankerot og et sammenbrud i sundhedsvæsenet, er, at Danmark ikke har haft et tilstrækkeligt epidemiologisk kriseberedsskab. Vi har måttet ty til brandslukning med blandt andet hastelovgivning og udmeldinger, der ikke altid har været sammenhængende, fordi vi ikke har været i besiddelse af tilstrækkelig testkapacitet eller har manglet værnemidler. Den går ikke længere, for det bliver ikke sidste gang, at vi får en krisesituation omkring en smitsom sygdom, som kan sprede sig lynhurtigt fra et hvilket som helst sted på kloden. Derfor vil LVS fastholde presset på, at vi ikke må falde tilbage i den gamle gænge, når krisen er ovre for denne gang.

LVS har i de seneste år været fortalere for, at læger i meget højere grad, end vi har været vant til, skal bringe deres viden i spil i medierne og andre steder, hvor mange mennesker læser med. Det er vigtig del af det at være læge at bidrage til samfundsdebatten med viden og indsigt. Coronakrisen har sat dette på spidsen.

De lægefaglige stemmer skal fortsat høres i alle fora og på alle platforme, hvor sundhed, forebyggelse, behandling, forskning osv. diskuteres. Coronasituationen har været med til at illustrere, at der er en efterspørgsel i befolkningen på den faglighed, som lægerne har, og at faktisk viden vægtes højere end de såkaldt postfaktuelle indlæg gør hos de fleste borgere. LVS ser det som en understregning af behovet for, at læger kommunikere bredt både i detaljen og i det mere letforståelige. Her påhviler der både LVS og de enkelte læger en vigtig samfundsmæssig opgave.

De lægevidenskabelige selskaber har spillet en væsentlig rolle under coronakrisen, hvor blandt andet den hurtige ageren med retningslinjer og guidelines har været afgørende for, at Danmark trods alt har fundet en god vej at betrede, og som har bidraget til at skåne landet som helhed og sundhedsvæsenet i særdeleshed mest muligt.

LVS' medlemmer har været hårdt spændt for i 2020. Derfor skal der i år lyde en særligt dybfølt tak til medlemmerne for, at de til trods for stort arbejdspress har bidraget med uvurderligt input til LVS' arbejde i forhold til alt fra høringsvar til udpegninger, forespørgsler og spørgeskemaer, og for at mange medlemmer i årets løb har set LVS som et sted, man kunne henvende sig med både større og mindre problemstillinger, hvor man ønskede LVS' handling eller at høre LVS' holdning.

LVS vil fortsat arbejde hårdt for, at den faglighed, der er omdrejningspunktet for al aktivitet i organisationen, i endnu højere grad end tidligere kan spille en rolle for en god udvikling i sundhedsvæsenet – en sektor som alle borgere kommer i kontakt med i løbet af livet, og som dermed udgør en af hjørnestenene i samfundets generelle velfærd.

Lægers uddannelse vil stå højt på LVS' dagsorden også i det kommende år. LVS planlægger nogle initiativer som opfølgning på dels processen med revision af speciallægeuddannelsen i Sundhedsstyrelsen, dels som opfølgning på de specialebærende selskabers svar på LVS' spørgeskema vedrørende holdninger til speciallægeuddannelsen. LVS arbejder desuden blandt andet på initiativer, der skal sætte spotlight på hhv. de bredere konsekvenser af coronakrisen og på sundhedsforskningens betydning for det danske samfund.

LVS arbejder også aktivt på at ruste sig til en kommende sundhedsreform. LVS er konkret er i gang med at tale med diverse interessenter og mulige alliancepartnere for at højne LVS' vidensniveau og for at kunne deltage aktivt i debatten om behovene i fremtidens sundhedsvæsen. LVS har i denne forbindelse valgt at have bevågenhed på udviklingen af det nære sundhedsvæsen. Ingen borgere og ingen ansatte i sundhedsvæsenet kan undgå at mærke effekterne af, at der ikke har været tilstrækkeligt politisk fokus på at

forholde sig aktivt til problemerne. Vi står her over for en række omfattende uløste problemstillinger som kalder på involvering fra lægelig side.

Digital sundhed

LVS' årsmøde i januar 2020 bar titlen Læge, omfavn din algoritme og indeholdt en opfordring til, at læger træder aktivt ind i debatten om nutidens og fremtidens brug big, data, algoritmer, genomteknologi og andre -omics og andre elementer under den brede paraply "digital sundhed".

Årsmødet præsenterede både viden om og holdninger til den digitale udvikling. Der var indlæg med højt lixtal fra big data-verdenen og indlæg fra læger og medlemmer af andre faggrupper, som arbejder konkret med algoritmer og relateret teknologi i hverdagen.

Medical director for NHS Michael Powis præsenterede visionen for NHS' digitale fremtid i et samfund, der står over for de samme demografiske udfordringer som det danske. NHS havde bestilt et review hos den fremtrædende amerikanske læge og forsker Eric Topol, "The Topol Review", som beskriver potentialerne i digital medicin i forhold til både effektivitet og mere kvalitet for patienterne. Dr. Powis beskrev en af de væsentligste udfordringer med det projekt, nemlig at uddanne alle medarbejdergrupper på en sådan måde, at de både selv kan bruge teknologierne og lige så vigtigt – præsentere og tolke dem for patienterne.

Anders Perner og Jens Hillingsø, begge medlemmer af LVS' bestyrelse, rapporterede fra den kliniske hverdags udfordringer, hvor der kan være meget langt fra de gyldne løfter fra teknologiens overdrev til den konkrete anvendelighed i relation til patientbehandlingen. Indlæggene pegede i retning af, at lægelig involvering i udarbejdelsen og implementeringen af algoritmer mv. er afgørende for, at resultaterne bliver retvisende.

Stort bifald høstede et indlæg fra Ph.d.-studerende Mads Vestergaard, der var aktuel med bogen Digital Totalitarisme, hvor han trak nogle dystopiske perspektiver op for, hvor vi kan ende, hvis vi ikke sørger for, at den digitale udvikling bliver styret af de sundeste dele af vores demokratiske tradition. Thomas Bering, direktør i Google, replicerede i det afsluttende panel, at Google fuldt ud tilslutter sig, at samfundet, EU og andre føderale myndigheder blander sig i de såkaldte tech-giganters gøren og laden for at beskytte borgerne mod nogle af de uheldige ting, der er foregået. Der er brug for regler. LVS vil tage opfordringen op ved at pege på dette behov over for beslutningstagerne på området.

Årsmødet blev optakten til en større satsning på at beskæftige sig indgående med digital sundhed i 2020, idet LVS i foråret 2020 havde planlagt tre tematiske konferencer og en opsamlende konference på Christiansborg. Konferencerne er finansieret af Novo Nordisk Fonden og tilrettelagt af LVS.

Alle fire møder blev dog på grund af coronasituationen udskudt til 2. halvår. De tre tematiske møder beskæftiger sig med hhv. etik og jura, digitaleringens løfter – hype eller håb – med en LVS-udgave af Løvens Hule, hvor et panel vurderede og kommenterede projekter i forskellige grad af implementering, og til slut en undersøgelse af den digitale kløft og hvorvidt digitaliseringen kan klare mødet med virkeligheden i klinikken.

Konferencerne har været afviklet med vellykket live-streaming samt et begrænset antal fysiske deltagere. LVS glæder sig over stor interesse for møderne blandt både deltagere og indlægsholdere og ser frem til at kunne evaluere og forhåbentlig uddrage væsentlige pointer, som kan tages med i det videre arbejde med emnet.

Lægers uddannelse

Lægers uddannelse fylder meget i 2020. Den speciallægeuddannelse, der blev implementeret i årene omkring årtusindskiftet, trænger til et grundigt eftersyn på grund af samfundets generelle udvikling og den teknologiske og faglige udvikling.

I november 2019 offentliggjorde LVS et opdateret politikpapir om lægers uddannelse med fokus på, at læger skal matche samfundets behov og den teknologiske og faglige udvikling, herunder den stigende digitalisering, og de konsekvenser denne har for mødet med patienten.

Papiret slår fast, at alle læger skal have mulighed for at opnå en speciallægeuddannelse og relevant efteruddannelse, og at der skal være en tæt sammenhæng mellem uddannelse og det daglige kliniske arbejde.

Det skal være meriterende at varetage uddannelsesopgaver i den kliniske afdeling eller i praksis, og det skal være muligt at skabe sig en karriere inden for medicinsk uddannelse. Forskning i lægelig uddannelse skal prioriteres, og etiske regler og retningslinjer for forskning i medicinsk uddannelse skal formuleres og bringes i anvendelse for at styrke danskere forskeres muligheder for at bidrage til den internationale faglige udvikling inden for medicinsk pædagogik.

LVS udtrykker desuden entydigt, at speciallægeuddannelsens indhold skal forblive et lægefagligt ansvar, og at det er naturligt, at målbeskrivelserne udarbejdes og revideres i dialog med relevante samarbejdspartner, herunder patienter.

LVS vil på bl.a. den baggrund arbejde målrettet for større indflydelse på lægers uddannelse gennem aktiv deltagelse i råd og udvalg, der omhandler lægers uddannelse. Og LVS vil arbejde for at uddannelse på lige fod med forskning bliver en mulig karrierevej.

Papiret mandede ud i en kraftig opfordring til at nedsætte en ny speciallægekommision, som kan komme med anbefalinger til en justering af lægeuddannelsen i takt med de ændringer, der sker i samfundet. Ikke mindst den hastige faglige udvikling samt den teknologiske udvikling og digitalisering, som ruller ind over sundhedsvæsnet. Personalet tilbydes ikke tilstrækkelig uddannelse i de nye datadrevne behandlinger og det deraf følgende behov for at vejlede patienterne.

En speciallægekommision skal foretage en grundig vurdering af lægers videreuddannelse og se på specialestruktur, uddannelsens indhold, sammensætning og gennemførelse, nye karriereveje samt fleksibilitet i uddannelsen.

En udmelding fra Sundhedsstyrelsen om igangsættelse af en revision lod desværre vente på sig, og da den endelig for alvor kom, var der lagt op til en meget hurtig proces både i forhold til udpegning og det konkrete arbejde, som medførte kraftig kritik fra LVS og andre. Udpegningsproceduren fik på baggrund af kritikken en længere varighed. Der er dog desværre fortsat lagt op til en proces, som LVS finder forhastet og mere top-downstyret, end man kunne ønske sig af så vigtig en proces.

LVS har fire pladser i de arbejdsgrupper, der skal levere anbefalingerne, én i hver. I henhold til kommissoriets anvisninger har LVS udpeget fire bestyrelsesmedlemmer med indgående viden om lægers uddannelse. Men processen i de fire arbejdsgrupper vil naturligvis ikke kunne finde sted uden input fra de specialebærende selskaber, og LVS udsendte derfor omkring 1. september et længere spørgeskema med spørgsmål, der skal give selskaberne mulighed for så detaljeret som muligt at vejlede LVS' herunder en angivelse af en kontaktperson, der kan være selskabets talsperson i tilfælde af behov for flere oplysninger.

Der har heldigvis været stor interesse for at bidrage til LVS' arbejde på trods af den ikke helt tilfredsstillende proces fra Sundhedsstyrelsens side.

LVS er i gang med at dannes sig et overblik over selskabernes holdninger til de fire hovedemner i revisionen af speciallægeuddannelsen, og nye input til processen er til enhver tid velkomne.

Medicinråd og Behandlingsråd

Det har været en mærkesag for LVS at få etableret et behandlingsråd. Etableringen af Medicinrådet var en udmærket start, men lægemidler dækker kun en del af behandlingerne i sundhedsvæsenet, og det har været afgørende vigtigt, at der også sker en vurdering af kvaliteten af de store mængder af udstyr og metoder, der bruges i behandlingen af patienterne.

Derfor hilste LVS nedsættelsen af et behandlingsråd velkomment, om end der også var skår i glæden. LVS noterede sig, at sekretariatets størrelse (20 – 25 medarbejdere) virkede underdimensioneret i forhold til opgavens omfang. LVS var heller ikke tilfreds med kun at have fået 1 plads i behandlingsrådets bestyrelse, men det blev dog til 2 pladser efter LVS' protest. LVS kritiserede også, at den udmeldte sammensætning af rådet ikke virkede helt betryggende i forhold til overholdelse af et armslængdeprincip, da Danske Regioner relativt bekvemt kunne sætte sig på et flertal i bestyrelsen. Det bliver derfor særdeles interessant at deltage i og følge behandlingsrådets første leveår.

Medicinrådet har gennemgået en opdatering i forhold til vurderingsmetoderne. LVS har været repræsenteret i dette arbejde og har overordnet vurderet, at resultatet af opdateringen er tilfredsstillende i forhold til evidenskrav og faglighed.

Forskning og sundhedsdata

Året startede med nyheden om, at Folketinget havde vedtaget en ny lov, der flyttede kompetencen til at tilgodkende videregivelse af patientoplysninger til brug for forskning, statistisk eller planlægning fra Styrelsen for Patientsikkerhed til regionsrådene, som forudsættes at placere kompetencen i de regionale videnskabetiske komiteer. Fremover skulle der således være krav om videnskabetisk vurdering af sundhedsdatavidenskabelige forskningsprojekter med sensitive bioinformatiske data, hvor der er risiko for væsentlige helbredsmæssige sekundære fund. Ledelsen på behandlingsstedet fik tilladelse til, at autoriserede sundhedspersoner, der er ansat i sundhedsvæsenet, kan indhente patientjournaloplysningerne til brug for forskning, hvis forskningsprojektet eller videregivelsen af oplysningerne er godkendt af rette myndighed.

LVS havde kæmpet for en ændring af de eksisterende regler og praksis, som gjorde det unødigt vanskeligt at hente væsentlige data fra patientjournalerne til forskning uden at de eksisterende regler i sig selv var en tilstrækkelig beskyttelse af patienternes rettigheder, og var derfor glad for lovændringen.

I slutningen af 2019 fik LVS flere henvendelser fra medlemmer, som pegede på, at der var problemer med dataanmeldelser i de regionale datagodkendelsesorganisationer. Det handlede om problemer med samarbejdsaftaler, databehandleraftaler og videregivelsesaftaler.

Det handlede bl.a. om uensartet og langvarig sagsbehandling, og om jurister, der var indbyrdes uenige om fortolkningen af datalovgivningen. Det resulterede i, at forskningsprojekter enten blev forsinkede eller sågar helt måtte skrottes. I et tilfælde havde forsinkelserne medført, at dyr forskningsmedicin måtte kasseres, fordi det nåede at overskride sidste anvendelsesdato, imens forskerne ventede på svar.

LVS kontaktede derfor medlemselskaberne med en forespørgsel om problemets karakter og omfang for at danne sig et indtryk af, hvor skoen trykkede og med henblik på rejse problemstillingen over for relevante myndigheder og i relevante medier.

LVS fik svar fra 25 selskaber, og svarene viste, at medlemmerne generelt oplevede væsentlige problemer med sagsbehandlingstider, uoverskuelige regler og ikke mindst vanskeligheder med at få papirarbejdet på plads, når der var tale om forskningsprojekter på tværs af organisationer eller regioner.

Resultaterne blev offentliggjort i en artikel i Ugeskrift for Læger og forelagt formand for Danske Regioners Sundhedsudvalg Karin Friis Bach, som tilkendegav, at hun ville gå ind i arbejdet med at forbedre forholdene. LVS vil fortsat følge dette arbejde.

Coronasituationen gav anledning til, at LVS også i forhold til forskning og sundhedsdata opfordrede myndighederne til at tage ved lære af de erfaringer, man har gjort sig i en ekstraordinær periode. Krisen har vist, hvor hurtigt og effektiv forskning kan igangsættes, når det virkelig gælder, selv om LVS naturligvis ikke går ind for, at der slækkes på sikkerheden.

LVS opfordrede derfor i forsommeren i Altinget til, at Justitsministeriet og politikerne kommer på banen for at få ryddet de overflødige snubletråde for dansk sundhedsforskning. Misæren er, at der ikke findes en national "manual" på området eller en national regulering, som det er tilfældet for de videnskabetiske komiteer, hvor en godkendelse fra én komite gælder for hele landet. Det har gjort datahåndtering til en tumleplads for juristerne, der er usikre og uenige, både indbyrdes og afhængig af, om de sidder i regionerne, kommunerne eller institutioner som universiteter, hospitaler eller andre steder. Og så var budskabet fra de forskende læger, at det ikke ville skade, hvis der i administrationerne var ansat nogle folk, der havde indsigt i forskningsverdenen. Dansk sundhedsforskning i topform har stor betydning for ikke alene patienterne men også for samfundets udvikling som helhed. Derfor vil LVS holde fast i kravene til de centrale myndigheder, også når coronakrisen har sluppet sit tag i Danmark.

Vælg Klogt

Et fire år langt og til tider frustrerende arbejde med at få etableret en dansk tilpasset udgave af det internationale Choosing Wisely resulterede i 2020 i, at der endelig kunne nedsættes et sekretariat under ledelse af LVS' næstformand Susanne Axelsen.

Vælg Klogt er et samarbejde mellem lægerne og patienterne, idet LVS og Danske Patienter står sammen om projektet med fokus på klinisk relevans og patientinddragelse. Vælg Klogt skal finde og forhåbentlig bidrage til at eliminere procedurer, tests og behandlinger i sundhedsvæsenet, der er overflødige eller ligefrem skadelige for patienterne.

En rundspørge blandt LVS' og Danske Patienters medlemselskaber viste i foråret, at der er bred konsensus om, at der dagligt udføres unødvendige undersøgelser og behandlinger i sundhedsvæsenet, hvor behandlerens tid og væsenets ressourcer kunne være brugt bedre andre steder. Der er også enighed om, at det i stort omfang skyldes lægernes frygt for at begå fejl og at få en klage- eller tilsynssag.

Sekretariatet er kommet i stand med økonomisk støtte fra Danske Regioner og er et foreløbigt treårigt projekt. Vælg Klogt indgår kontorfællesskab med RKKP i Århus. Der er vandtætte skotter imellem de to organisationer i forhold til, hvad Vælg Klogt skal arbejde med, men der er store forventninger til, at kontorfællesskabet kan give faglig inspiration til begge parter. Danske Patienter har formandskabet i Vælg Klogts styregruppe.

Organisatorisk

LVS har set udskiftninger på to sekretariatsposter i det forgangne år. Vi sagde farvel til vores særdeles kompetente og servicemindede sekretær Karin Ewald, som gik på efterløn og sagde goddag til vores nye sekretær Eva Baadsgaard, som med en baggrund i blandt andet Vidensråd for Forebyggelse og Kræftens Bekæmpelse med stor indsigt i sundhedsområdet var godt rustet til at tage opgaverne i LVS på sig og som bringer sin viden i spil til stor gavn for LVS.

LVS' kommunikationsrådgiver Tommy Østerlund gik på pension i august måned efter 10 år som LVS' skarpe pen. Ikke alene bragte Tommy Østerlund sin store erfaring fra sundhedsområdet med sig ind i LVS til stor gavn for bestyrelsen, LVS' sekretariatschef og medlemmerne. Han har også med sin skarpe journalistiske pen og rammende billedsprog haft en stor del af æren for, at LVS har haft succes med at bryde igennem i medierne med budskaber om LVS' brede vifte af emner. Og sidste men ikke mindst har Tommy Østerlund været en eminent og flittig projektskaber og -medarbejder, som sammen med LVS' øvrige sekretariat har gjort, at LVS har kunnet løfte langt større projekter end antallet af medarbejdere burde tilsige. Tommy Østerlund fortsætter året ud som projektansvarlig for Digital Sundhed 2020.

Det var en stor glæde, da det lykkedes at etablere et samarbejde med Nicolai Døllner som Tommy Østerlunds efterfølger. Nicolai Døllner kom fra en stilling som chefredaktør for Dagens Medicin og bringer derfor ikke alene den journalistiske arbejdsform med sig men også en indsigt i sundhedsvæsenet som er uvurderlig for en organisation som LVS, der har meget begrænsede personalemæssige ressourcer. LVS ser frem til samarbejdet med Nicolai Døllner.